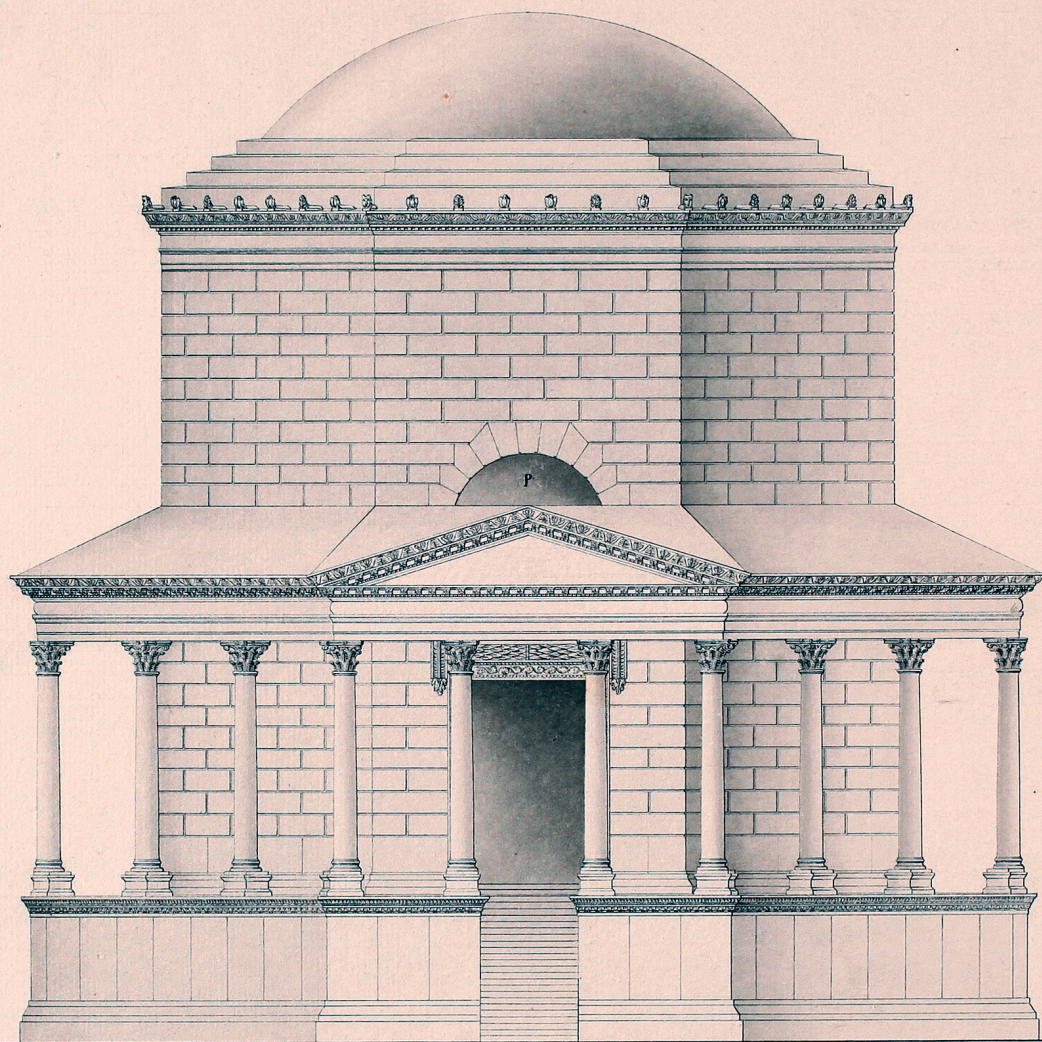

ORTOGRAFIA

della facciata principale del Tempio di Giove in Spalato
quale era in sua origine

Mis. f. = 100' del reale

Klafter der Wiener f. = 100' del reale

Vicko Andrić, Rekonstrukcija pročelja hrama iz mape „Jupitrov hram u Dioklecijanovoj palači u Splitu”, T. XIV, 1852.

PERIPTER JOVIJEVOG MAUZOLEJA U SPLITU

UDK: 726.822(497.583Split)

Rukopis primljen za tisak 24. 4. 2025.

Klesarstvo i graditeljstvo, Pučišća

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

Autor piše o restauraciji vanjštine Dioklecijanova mauzoleja i njegovu izvornom obliku koji pripada tradiciji Apolodorove škole čije je najistaknutije djelo Panteon u Rimu. Vicko Andrić sredinom 19. st. pravilno pretpostavlja izvorni izgled hrama temeljem preciznih crteža i istražnih soni, ali njegovo djelo ostaje neprepoznato do najnovijih restauratorskih radova od 2021. do 2025. godine. Nova istraživanja potvrđuju Andrićeve pretpostavke, ali donose i nove prijedloge rekonstrukcije mauzoleja, posebno njegova periptera koji je kao i ekstrados kupole morao biti pokriven metalom te lučnog presjeka.

Ključne riječi: Jovius; Mauzolej; Dioklecijan; peripter; anastiloza; lacunaria

Dioklecijanov mauzolej jedna je od najbolje sačuvanih građevina 4. stoljeća koja je od vremena gradnje doživjela tek male preinake. Sagrađen je 305. godine unutar utvrđene carske palače nadomak grada Salone, antičkog središta Ilirika. Podignut je kao centralni peripter osmerokutnog tlocrta kojemu je cilindrična unutrašnjost natkrivena kupolom. Hram pripada sirijskoj graditeljskoj tradiciji, zidan masivnim blokovima koje spajaju metalne klamfe, što je ujedno karakteristično za egipatsku graditeljsku praksu. Arhitektura hrama i mauzoleja inovativno je oblikovno rješenje nadahnuto tradicijom sirijske arhitekture, u duhu Trajanovih i Hadrijanovih graditeljskih pothvata, koje projektira Apolodor iz Damaska. Split-ski hram nakon više od stoljeća i pol nastaje u maniri Apolodorove škole, kojoj je možda pripadao Filotas čije je ime urezano u bazi stupa periptera, ako je on doista bio graditelj.¹ Pronalazak kupole koja nastavlja tradiciju Hadrijanovih arhitekata približava nas ovoj arhitektonskoj školi koja je dala velika ostvarenja posebno u istočnom dijelu carstva, Antiohiji, Palmiri, Efezu i Damasku i drugim centrima rimske provincije Sirije. Dakako da nalazi kupole nisu jedina nova otkrića u katedrali. Primjerice, za obnove poda iznad kripe pronađena je dvostruka kupola ispod popločenja katedrale, od kojih je jedna segmentna konstrukcija poput kišo-

¹ Filotas je ime makedonskog podrijetla, što bi ukazivalo na to da je potpisani helenizirani Egipćanin, na što asocira ime sina proslavljenog Ptolomejeva generala Parmeniona u vrijeme Aleksandra Velikog.

branaste kupole, a druga pregrađena kalota, vidljiva u nedavno obnovljenoj kripti sv. Lucije. Samonosiva kupola, kojom je natkrivena cela hrama, istražena je u vrijeme njezine obnove s unutrašnje i vanjske strane. Nakon gotovo dva stoljeća negiranja hipoteze Vicka Andrića o izgledu vanjštine hrama, pronađeni su dokazi da je konzervator bio u pravu. Ekstrados kupole bio je vidljiv i pokriven metalnim ili kamenim pokrovom, oktogonalni krov od tegula i crijepa pripada obnovi katedrale početkom 13. st. koju je poduzeo nadbiskup Bernard o čemu uvjerljivo svjedoči romanički akroterij na vrhu krova. Okulus u tjemenu kupole još nije moguće čvrsto dokazati, ali precizna mjerenja meridijana intradosa kupole mogu to nagovijestiti, upravo zato jer je na prijelazu ljuskaste konstrukcije kupole u ravnu koncentričnu, po meridijanu kupole, vidljiva promjena zakrivljenosti k . To jest k_1 donjeg dijela kupole s ljuskama veći je od k_2 gornjega dijela, a razlog je gradnja kupole kojoj izrada donjeg i gornjeg dijela nije istodobna. Drugim riječima, gornji dio kalote izrađen je poslije, što govori u prilog hipotezi Vicka Andrića o okulusu na izvornom tjemenu kalote.² Za to je postojao i dobar konstruktivni razlog. Kupola je građena bez potporne skele na način da je nad unutrašnjim vijencem zida, preko ukupnog raspona položen drveni most od masivnih greda u čijem je središtu izrađen pupak kupole, odnosno središte kugle kojoj pripada kalota intradosa.³ U toj točki bila je učvršćena kardanska osovina dužine radijusa kalote. Njezino pomicanje po malom modelu prateći njegove lukove omogućavalo je iscrtavanje sfernih lukova kalote koji su zidani opekom prateći kardansku osovinu poput pantografa, a potom ispunjani istovjetnim pločastim opekama. Kupola je građena u redovima, pojas po pojas, a kod svakog narednog reda novi su lukovi započinjali i završavali u tjemenu prethodnih smanjujući se u radijusu. Pločaste opeke veličine 33 x 33 x 3,5 cm slagane su u dva reda u smjeru radijusa kardanske osovine, čime se njihov kut u odnosu na vijenac cele stalno mijenjao, postajao strmiji. U praksi je kod gradnje ovakvih kalota upravo promjena kuta opeka od 0 do 90 stupnjeva u gornjem dijelu postajala toliko strma da se vlastitoj težini cigle više nije mogla suprostaviti adhezija veziva u sljubnicama, već je sila, koja se protezala u njihovu smjeru, težila kliznuti opeku put središta kugle. Mogao ju je jedino zadržati konični zaglavni element, ali i u tim je uvjetima vrh kalote bio iznimno osjetljiv na potrese ili bilo koje vanjske uzroke, pa je izvedba okulusa ovjenčana prstenom bila dobro konstruktivno rješenje koje se nije oslanjalo na adhezivnost morta, već je prsten bio vrsta tlačno pritisnuta zaglavnog kamena. Veći je problem u praksi predstavljalo učvršćivanje podnožja kupole s vanjske strane kako bi se spriječile razuporne sile kupole koje su prijetile raspadom njezina podnožja. Kako

² R. Bužančić, „Restoration of Diocletian’s mausoleum in Split”, *Built Heritage 2013 – Monitoring Conservation Management*, International Conference, Milano 2013., 156-162; A. Doljanin, P. Ajduković, I. Gjerga Bratić, „The dome of the Diocletian’s mausoleum. Conservation and restoration works”, *AIS3: Italian-Serbian Bilateral Workshop on „Science for Cultural Heritage”*, Belgrade 2013., 71-92.

³ Na istočnom i zapadnom dijelu kupole vidljive su niše u njezinu podnožju gdje su bili ležajevi spomenutih greda mosta.

Sonda sjevernog dijela krova mauzoleja

bi omogućili kvalitetan oslonac lišen klizanja po ekstradosu u podnožjima kupola, bila je praksa sazidati stepenasti temelj koji bi omogućio pritezanje metalnog prstena. Primjera u antičkoj gradnji ima puno, a najpoznatiji je rimski Panteon. Vicko Andrić pretpostavio je takvo prstenasto dno ekstradosa kupole i nacrtao ga u svojoj idealnoj rekonstrukciji kupole mauzoleja. Logična se činila pretpostavka

Rupe s tragovima olova na vijencu cele

o pokrivanju ekstradosa zidane kupole metalom jer je, na njegovim merdijanima u polovicama stranica oktogona, konveksnost kupole bila tolika da je nije bilo moguće pokriti piramidalnim krovom kojem bi tangenta ekstradosa na tom mjestu toliko zakosila krov da piramida te geometrije ne bi mogla biti pokrivena tegulama jer bi one od vlastite težine klizale.

Andrićevu su pretpostavku toliko puta odbacili epigoni da se u znanstvenim krugovima ona više nije ni spominjala, osim kao njegova egzotična pretpostavka inspirirana rimskim Panteonom. Posebno je uvjerljiv bio Georg Niemann izradivši gipsani model mauzoleja kojim je pokušao riješiti problem strmim piramidalnim krovom pokrivenim tegulama. Na isti način riješio je i pokrov trijema periptera zamislivši jednostrešni krov na drvenoj konstrukciji pokriven tegulama. Pritom je zanemario činjenicu da je svu konstrukciju graditelj mauzoleja riješio već kod pokrivanja stropa kasetiranim pločama s frizom i vijencem, te da je dodatna konstrukcija od masivnih drvenih greda za nošenje nepotrebna.⁴

Istraživanja na sjevernoj stranici piramide krova katedrale, nekadašnjeg hrama i mauzoleja, pod vodstvom konzervatora Radoslava Bužančića proveli su 20.

⁴ G. Niemann, *Der Palast Diokletians in Spalato*, Beč 1910., 73.

Sjeverna strana Dioklecijanova mauzoleja (foto Ž. Bačić)

ožujka 2023. Ana Doljanin i djelatnici tvrtke Art Core d.o.o. iz Splita. Rezultat je bio iznenađujući, sonda je pokazala da je Andrićev snimak,⁵ po kojem je on pretpostavio vanjski izgled mauzoleja, utemeljen i točan, te da pri dnu ekstradosa

⁵ Mapa pod naslovom „Tempio di Giove nel Palazzo di Diocleziano in Spalato – Anno 1852“ čuva se u Konzervatorskom arhivu u Splitu.

Pogled na lakunar tijekom restauracije

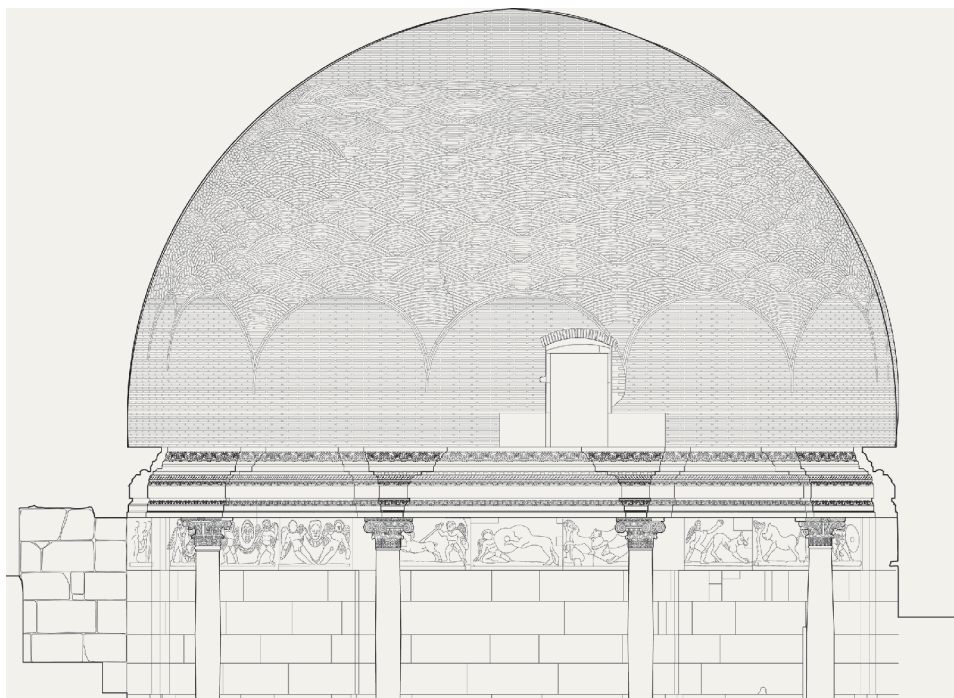
postoje četiri stepenice zidane od cigle i kamena, mjestimice građene kao *opus spicatum*. Time je postalo jasno da su pretpostavke o pokrovu mauzoleja tegulama neutemeljene, te da današnji krov pokriven na taj način pripada romaničkom uređenju katedrale.⁶

⁶ R. Bužančić, „Kupola Dioklecijanova mauzoleja u Splitu,“ *VAHD* 115, Split 2024., 440 (u tisku).

Pogled na dio obnovljenog sjevernog periptera s Peristila

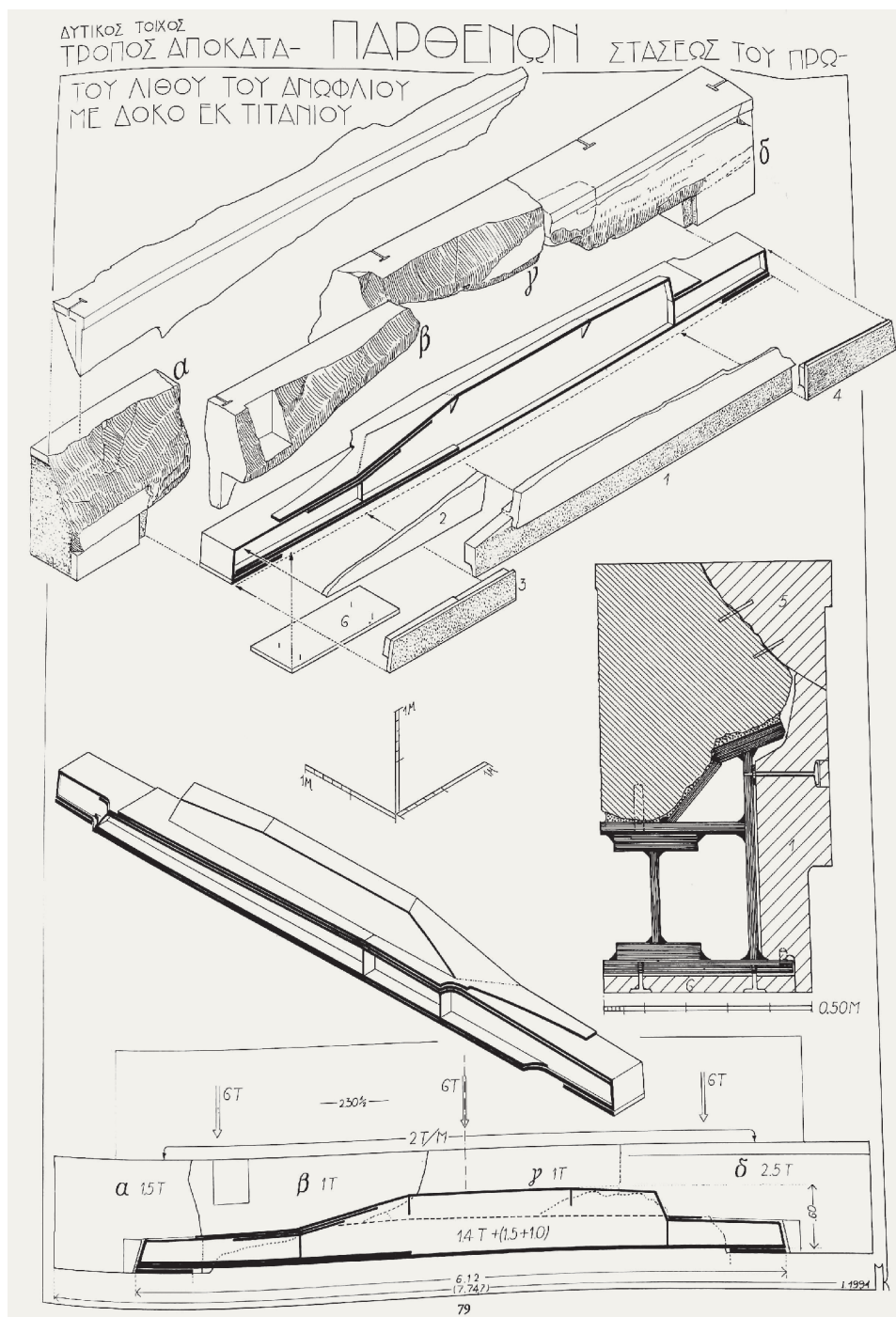
Čemu su služili stepenasti prstenovi, pronađeni u podnožju kupole izvana, uz kameni vijenac, kako se to vidi na Hadrijanovu Panteonu u Rimu? Poznato je da izgradnja kupole Panteona nije tekla bez problema. U njezinu podnožju već su se u vrijeme gradnje pojavile meridijalne pukotine zbog iznimno velikog opterećenja, pa je gradnja stepenastih prstenova vezana uz sanaciju građevine već tijekom

Presjek kroz kupolu Dioklecijanova mauzoleja, laserski snimak (Geographica d.o.o. Split)

radova. Graditelji su iskustveno pribjegli izvedbi obruča oko kupole kako bi je zategli u području djelovanja vlačnih sila. Njihova zidarska izvedba vjerojatno je trebala osigurati postavljanje golemih metalnih obruča, prstenastih zatega, kako oni ne bi klizali po ekstradosu kupole. Suvremena računalna istraživanja sila u podnožju kupole Panteona pokazala su da rimski graditelj nije posjedovao analitičke alate za ovu vrstu procjene, te da je konfiguracija bez prstena strukturalno pouzdanija od ovog dodatka, iako druge studije o predznanstvenom razvoju konstrukcija navode na misao kako je projektant Panteona možda ipak imao dobre tehničke razloge za izradu stepenastih prstenova.⁷ U splitskom primjeru oni su bili plod tradicije i primjene modela koji je nastao nekoliko stoljeća ranije. Nova je sonda odgovorila na brojna pitanja, ali nije dala jednoznačan odgovor na podnožje kupole i njezin stepenasti završetak. Moguće je da je taj dio bio pokriven olovom ili broncom, kao i ekstrados kupole, ali postoji mogućnost da je bio obložen kamenim pločama kako bi se pritisnuo rub metalnog pokrova osjetljiva na djelovanje vjetera. Da je stepenasto podnožje bilo obloženo kamenim pločama sugerira, osim načina zidanja stepenica, kameni antefiks koji je pronašao Vicko Andrić 1851.

⁷ M. Robert, P. Hutchinson, „On the Structure of the Roman Pantheon”, *Art Bulletin*, vol. 68, no. 1 (1986.), pp. 29. Autori smatraju da prstenovi nisu bili namijenjeni statičkoj sanaciji. Imaju samo konstrukcijsku prednost kao okomita oplata za vanjsku konturu koja bi olakšala postavljanje betona u područjima gdje su prirodni dodaci kupole bili pod velikim nagibom.

Partenon, prijedlog anastiloze bloka arhitrava s protezom od titana

Reintegracija kasete Partenona umetanjem novih dijelova

godine u materijalu ispune između svoda i krova.⁸ Kameni antefiks vjerojatno je nalijegao na malo podignute krajeve ploča, poput mramornog pokrova Panteona, a bio je postavljen na ugaone dijelove oktogonalnog tlocrta stepenica. Još jedan sličan kameni antefiks nalazi se u Muzeju grada i nedavno ga je objavila Vinka Marinković i mogao bi pripadati pokrovu mauzoleja.⁹

Najnovija sonda krova 2023. godine pokazala je još jedan detalj, a to je niz rupa u kamenom vijencu hrama udaljenih otprilike stopu. J. Hébrard je primijetio te rupe u razmaku od 40 cm, sugerirajući kako njihovi razmaci vjerojatno odgovaraju dimenzijama antičkih crjepova. Na vijencu su i kod novog sondiranja pronađene iste rupe u razmaku od cca 30 do 40 cm, a jedna od njih zalivena je olovom iz vremena gradnje. Važno je napomenuti da prema rupama uklesanima u kamenu ne vode žljebovi za lijevanje rastopljenog olova, jer nisu služile za ugradnju trnova kamenih dekorativnih elemenata. Prema Hébrardu, služile su za fiksiranje antičkih crjepova, što pouzdano nije slučaj jer novo otkriće stepenastih prstenova pri dnu ekstradosa nedvosmisleno odbacuje crijep kao mogući izvorni pokrov kupole. Rupe su služile da se učvrste metalni dijelovi u vjerojatno ažurirani brončani vijenac, zapravo pozlaćenu brončanu krunu poput one iz Euzebijeva opisa antiohijskog oktogona.¹⁰ Na završnom vijencu trebalo je učvrstiti pokrov i

⁸ D. Kečkemet, *Vicko Andrić, arhitekt i konzervator 1793. – 1866.*, Split 1993., 108.

⁹ V. Marinković, „Nekoliko novih figuralnih prikaza u Dioklecijanovoj palači”, *VAHD* 107, Split 2014., 291-308; ista, „Nove potvrde o izvornoj dekoraciji krova Dioklecijanova mauzoleja”, *Kulturna baština* 42-43, Split 2016./17., 229-236.

¹⁰ Eusebius, *Vita* III. 50; *Laudes* IX. 15. Euzebijje donosi opis antiohijskog oktogona zadivljen

Rekonstruirani sjeverozapadni dio periptera

riješiti odljev kišnice zbog čega je ukras bio ažuriran rigalicama. Okrunjen obiljem zlata i bronce, vrh oktogona bio je vidljiv iz raznih kutova unutar i izvan Palače te se vidio i iz perspektive promatrača kojemu je građevina uglavnom bila skrivena trijemovima i zidovima peribola svetišta.

Ako nadalje tražimo odgovor na pitanje izvornog izgleda periptera hrama, s obzirom na izgled kupole nad celom, ni on zacijelo nije mogao biti pokriven crijepom i tegulama prije 13. stoljeća, jer je izgled hrama bio jedinstvenog izraza. Metalna kupola nad ekstradosom uvjetovala je sličan pristup i u rješavanju pokrova deambulatorija na peripteru.

Centralni hram osmerokutnog tlocrta imao je deambulatorij, podignut nad visokom krepidomom periptera, s prostilnim stubištem koje je natkrivala kamena lacunaria. Peripter mauzoleja danas ima 19 izvorno sačuvanih i smještenih stupova, naspram nekadašnjih 24, jer je 5 od njih uklonjeno gradnjom kora, kapele sv. Mateja i zvonika.

njegovom ljepotom i raskošnim detaljima. Prema njemu je bio iznimne visine, sagrađen kao oktoedar, okružen prstenom u prizemlju i na prvom katu te okrunjen obiljem zlata, bronce i svim vrstama dragocjenosti. Taj opis, iako panegiričan, sumaran i bez detalja, ipak spominje krune kojima su vijenci obje razine vanjštine oktogona bili ukrašeni. Vijenac splitskog oktogona također je, prema Andriću, bio okrunjen dodatnim ukrasima. Potaknut pronalaskom rupa na gornjoj površini, zamislio je vrh mauzoleja ukrašen samostojećim palmetama i kipovima koje crta gusto rasporedene iznad kamenog vijenca.

Stupovi od crvenog, sivog i egipatskog sivog granita, prokoneškog mramora, dvije vrste breče i vapnenca nose kamene grede s mjestimice sačuvanim vijencem i lacunarijem kasetiranog kamenog stropa. Kapiteli stupova na peripteru jesu korintski, oštro rezanih listova akantusa. Peripter, ophod ili trijem, isto tako, bio je natkriven i s pokrovom koji je odgovarao jedinstvenom oblikovanju hrama.

Dvadeset i četiri stupa s korintskim kapitelima nosila su kameni strop od kasetiranih ploča oslonjenih s jedne strane na arhitrav, a s druge na vanjski profilirani istak zida oktogonalne cele. Na arhitravne grede i spomenute istake zida položene su kamene ploče dekorirane kasetama čije je vanjske rubove skrivao jastučasti kameni friz polegnut na arhitrav i otprilike iste visine kao debljina ploča. Na tako složene kamene elemente, koji su vizualno povećavali visinu nosivih greda deambulatorija nastavljajući se na arhitrav, bili su postavljeni vijenci ukrašeni konzolicama i raskošnim profilima s motivima lezbijske kime koji su svojom širinom nalijegali dijelom na friz, a dijelom na kasetiranu ploču stabilizirajući oba elementa svojom težinom. Pred ulaznim dijelom ploče trijema zaokretale su se prema prostazi. Kako se time tabulat potpuno odmakao od zida cele, oslonac je riješen s još jednim redom stupova sa svake strane, tako da je nad prostazom zapadnog pročelja mauzolej imao četiri korintska stupa koja su nosila zabat. Tabulat se protezao do zabata s obje strane, a središnji je lakunar bio izveden kao bačvasti svod. Na konzolama vijenaca, kasetiranim pločama trijema i portalu nalaze se ostaci bogate figuralne dekoracije. Izvorni portal mauzoleja iznimno je dobro očuvan s jonskim konzolnim volutama na vrhu, kroz koji se ulazi u celu Jupiterova hrama, Jovijeva mauzoleja.

Čitav deambulatorij, zajedno s prostazom bio je natkriven kao i ekstrados kupole metalnim pokrovom. Pokrov su nosili nosači oslonjeni na plašt oktogonalne cele hrama i vijenac periptera. Postoje dvije grupe uklesanih rupa na plaštu oktogona, veće i manje. Veće su na višoj koti i bile su ležišta drvenih greda romaničkog krova pokrivenog tegulama i crijepom, a manje rupe, nešto ispod većih, ležaji su metalnih, po svoj prilici lučnih, nosača koji su nosili izvorni pokrov periptera. Po analogiji s Antiohijom, oba su vijenca bila dodatno ovjenčana metalnom krunom koja nije bila jednostavan niz palmeta, kao što Andrić crta, već vjerojatno kiparska dekoracija s likovnim prikazima motiva sličnih unutrašnjem frizu oktogona.

Obnova vanjštine mauzoleja započela je nakon uređenja njegove unutrašnjosti 2021. godine, restauracijom periptera koji je kroz povijest doživio najviše rušenja. Zbog stanja u kojem se nalazio, prijetila su daljnja oštećenja, a posebno je opasan bio i najmanji potres koji je mogao porušiti naročito slabo pridržane stupove sjevernog dijela trijema. Od vremena obnove zvonika početkom 20. st. bile su uklonjene metalne veze trabeacije prostila s korpusom zvonika, pa je tek kroz novu statičku sanaciju zvonik povezan s kolonadom periptera. Lakunar, od kojega je samo nekoliko ploča ostalo na izvornom mjestu, nadopunjen je anastilozom porušениh i oštećenih ulomaka kojima su nadograđeni nedostajući dijelovi. Vrlo

slično metodologiji kojom se obavljala anastiloza ulomaka Partenona u Ateni,¹¹ dijelovi vijenca, friza i ploča skenirani su, pa potom grafički rekonstruirani, a onda nakon izrade izgubljenih dijelova, u radionici restaurirani. Na novim umetnutim dijelovima obnavljala se samo profilacija, ali ne i ornament. Rekonstrukciju su pratile konzervacija i restauracija ukupno svih sačuvanih dijelova kolonade s arhitravima, frizom i pripadajućim lakunarom. Odstranjeni su na njima organski i anorganski slojevi prljavštine, provedena desalanizacija i učvršćivanje statičkih pukotina na nosivim elemenatima mikroinjektiranjem. Kako je u stručnim krugovima postalo popularno davati recenzije na rad kolega, posebno impresionističke naravi u kojima se žali za crnim krastama, depozitima prašine, masnim mrljama i atmosferom u kojoj se ni Ruskin ne bi snašao, važno je napomenuti kako je ovaj zahvat imao prvenstveno cilj statičke i konstruktivne sanacije postojećeg ostatka periptera. Cilj je između ostalog bio da naraštaji koji dolaze imaju o čemu diskutirati, kao što mi danas diskutiramo o restauraciji vratnica katedrale koje, da ih nije restaurator Antonin Švimberský obnovio, danas ne bi postojale.

¹¹ M. Korres, G. A. Panetsos, T. Seki, *The Parthenon architecture and conservation*, Athens 1999., 78.

THE PERIPTER OF THE JOVIAN MAUSOLEUM IN SPLIT

S u m m a r y

On March 20, 2023, under the direction of conservator Radovan Bužančić, Ana Doljanin and staff members of Art Core d.o.o. of Split investigated the northern side of the roof pyramid of the cathedral, one-time temple and mausoleum. The result was surprising, the probe showing that the Andrić drawing hypothesizing the external appearance of the museum was both well-founded and precise; at the bottom of the extrados there were four masonry steps made of brick and stone, in places constructed in the technique of *opus spicatum*. This made it clear that assumptions about the mausoleum having been tiled are unfounded, and that the roof of today, which is covered in this way, stems from the Romanesque treatment of the cathedral.

What was the purpose of the step rings found at the base of the dome from outside, alongside the stone cornice, as seen in the Hadrianic Pantheon in Rome? We know that the construction of the Pantheon dome did not proceed without problems. Even during the construction process, meridional cracks appeared at the base because of the exceptionally great loading, and the building of the step rings was related to the ongoing repairs to the structure during the construction. Their experience prompted the builders to resort to the production of hoops around the dome in order to brace it in the region of the operation of tensile forces. This masonry construction was probably there to secure the huge metal hoops or annular ties placed there to prevent them slipping on the extrados of the dome. Contemporary computer research into the forces under the dome of the Pantheon have shown that the Roman builders did not have the analytical tools for this kind of calculation, and that a configuration without this ring would have been more reliable than with it, although other studies about the pre-scientific development of constructions tend to suggest that the designer of the Pantheon might nevertheless have had good engineering reasons for the making of the step rings. In the Split case, they were the outcome of tradition and of the application of a model formed several centuries earlier.

If we continue to look for an answer to the question of the original appearance of the peripter, in view of the appearance of the dome over the cella it too could not have been roofed with tiles before the 13th century, for the appearance of the temple was integral in its expression. The metal dome over the extrados entailed for the builder a similar approach in the handling of the roof of the ambulatory on the peripter. The central temple, of octagonal ground plan, had an ambulatory carried on the high crepidoma of the peripter, with a prostyle staircase that was covered by the stone lacunaria. The peripter of the mausoleum has today 19 columns, in their original shapes and positions, as against the former 24, for five of them were removed to make way for the building of the choir, the Chapel of St Mat-

thew and the bell tower. The columns of red and grey and Egyptian grey granite, Proconnesian marble, two kinds of breccia and limestone carried stone beams on which there are still sporadic remnants of the cornice and lacunaria of the coffered stone ceiling. The capitals of the peripter columns are Corinthian, with sharply cut acanthus leaves. The peripter, ambulatory or portico was also covered with a roof appropriate to the overall design of the temple.

The twenty-four columns with their Corinthian capitals carried a stone ceiling of coffered panels resting on one side on the architrave and on the other on an externally moulded projection from the wall of the octagonal cella. On the architrave beams and the wall projections were placed stone slabs decorated with coffers the outer edges of which concealed the cushion stone frieze placed on the architrave and of about the same height as the thickness of the panel. Upon the stone elements combined in this way, which visually increased the height of the load-bearing beams of the ambulatory, carrying on from the architrave, were placed cornices decorated with small corbels and lavish mouldings with motifs of Lesbian cymatium that with their widths lay partially on the frieze and partially on the coffered slab, their weight stabilising both of these elements.

Key words: Jovius; Mausoleum; Diocletian; peripter; anastylosis; lacunaria